

УДК 342.56

DOI <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2025.90.3.28>

ІНФОРМАЦІЙНА ВЗАЄМОДІЯ ПІД ЧАС АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СУДІВ ЗАГАЛЬНОЇ ЮРИСДИКЦІЇ

Дубовик О.В.,
*аспірант Міжнародного економіко-гуманітарного університету
імені Степана Дем'янчука, адвокат*
ORCID: 0009-0002-0249-4465

Дубовик О.В. Інформаційна взаємодія під час адміністративно-правового забезпечення інформаційної діяльності судів загальної юрисдикції.

Статтю присвячено комплексному аналізу інформаційної взаємодії як ключового елементу адміністративно-правового забезпечення інформаційної діяльності судів загальної юрисдикції. У межах дослідження розкрито зміст поняття інформаційної взаємодії, її цілі, напрями та форми реалізації у контексті цифрової трансформації судової влади. Наголошено, що ефективне інформаційне забезпечення діяльності судів неможливе без чітко структурованої взаємодії між усіма суб'єктами інформаційних правовідносин, як всередині судової системи, так і за її межами.

Інформаційну взаємодію під час адміністративно-правового забезпечення інформаційної діяльності судів загальної юрисдикції диференційовано на два типи. Перший тип взаємодії здійснюється з використанням відповідних інформаційних баз даних, які суб'єкти взаємодії поповнюють і користуються інтегрованою інформацією в міру необхідності. Другий тип інформаційної взаємодії в судах загальної юрисдикції здійснюється за допомогою видання суб'єктами взаємодії адміністративно-правових актів.

У статті акцентовано увагу на проблемах нормативного, технологічного та організаційного характеру, які перешкоджають ефективному впровадженню інформаційної взаємодії в діяльність судів загальної юрисдикції. До таких проблем віднесено відсутність уніфікованої цифрової інфраструктури, фрагментарність інформаційних ресурсів, розбіжності у програмно-технічному забезпеченні та недостатню регламентацію статусу суб'єктів інформаційної взаємодії. Особливої ваги набуває питання законодавчого закріплення статусу організатора взаємодії, визначення обсягу його повноважень та механізмів реалізації взаємодії в умовах адміністративно-правового регулювання.

Окремо проаналізовано перспективи використання штучного інтелекту в інформаційній діяльності судів, зокрема в частині автоматизації обробки великих обсягів даних, прогнозування судового навантаження, виявлення помилок у судових рішеннях та аналітичного супроводу процесу прийняття управлінських рішень. Запропоновано інтеграцію цифрових рішень у межах реалізації стратегічних державних ініціатив.

Зроблено висновок, що інформаційна взаємодія має стати невід'ємною складовою загальнодержавної політики цифровізації, а її ефективне правове та технічне забезпечення є критично важливим чинником підвищення якості правосуддя, прозорості судового процесу та довіри громадян до судової влади.

Ключові слова: інформаційна взаємодія, адміністративно-правове забезпечення, суди загальної юрисдикції, цифрова трансформація, інформаційна система, нормативне регулювання, судова влада, електронне правосуддя, штучний інтелект.

Dubovyk O.V. Information interaction during administrative and legal support of information activities of courts of general jurisdiction.

The article is devoted to a comprehensive analysis of information interaction as a key element of administrative and legal support of information activities of courts of general jurisdiction. The study reveals the meaning of the concept of information interaction, its goals, directions, and forms of

implementation in the context of the digital transformation of the judiciary. It is emphasized that effective information support for the activities of courts is impossible without clearly structured interaction between all subjects of information legal relations, both within the judicial system and beyond it.

Information interaction during the administrative and legal support of the information activities of courts of general jurisdiction is differentiated into two types. The first type of interaction is carried out using relevant information databases, which the subjects of interaction replenish and use integrated information as needed. The second type of information interaction in courts of general jurisdiction is carried out through the publication of administrative and legal acts by the subjects of interaction.

The article focuses on regulatory, technological, and organizational problems that hinder the effective implementation of information interaction in the activities of courts of general jurisdiction. These problems include the lack of a unified digital infrastructure, the fragmentation of information resources, discrepancies in software and hardware, and insufficient regulation of the status of subjects of information interaction. Of particular importance is the issue of legislatively establishing the status of the interaction organizer, defining the scope of its powers, and mechanisms for implementing interaction in the context of administrative and legal regulation.

The prospects for the use of artificial intelligence in the information activities of courts are analyzed separately, in particular in terms of automating the processing of large amounts of data, forecasting the judicial workload, identifying errors in court decisions, and providing analytical support for the management decision-making process. The integration of digital solutions within the framework of strategic state initiatives is proposed.

It is concluded that information interaction should become an integral part of the national digitalization policy, and its effective legal and technical support is a critically important factor in improving the quality of justice, the transparency of the judicial process, and public trust in the judiciary.

Key words: information interaction, administrative and legal support, courts of general jurisdiction, digital transformation, information system, regulatory control, judicial power, e-justice, artificial intelligence.

Постановка проблеми. Інформаційна взаємодія в процесі адміністративно-правового забезпечення інформаційної діяльності судів загальної юрисдикції є багатоаспектним і системним феноменом, що супроводжує весь цикл функціонування структурних підрозділів (відділів) судів загальної юрисдикції. Воно включає в себе процеси пошуку, збирання, обробки, накопичення, систематизації, оцінювання, зберігання, перерозподілу та використання інформації, що робить інформаційну взаємодію найважливішим елементом як управлінської, так і судової (процесуальної) діяльності судів. Інформація, що циркулює всередині судових установ, фактично є центральною сполучною ланкою, без якої неможливе досягнення цілей і виконання завдань, покладених на суди загальної юрисдикції чинним законодавством України. Таким робом, інформаційна взаємодія виступає обов'язковою умовою ефективного функціонування судових органів. Слід акцентувати увагу на тому, що створення дієвої системи інформаційної взаємодії є складним завданням, яке може бути реалізоване тільки шляхом створення сильних партнерських зв'язків на всіх рівнях, підтримання духу відкритого співробітництва, обміну передовими методами, результатами досліджень та інноваціями [1, с. 33].

Стан опрацювання проблематики. Аналіз наукових джерел свідчить, що питання взаємодії в органах судової влади є предметом широкого обговорення науковцями. Зокрема ці питання розглядалися в працях В. Бебика, В. Бойко, О. Волянської, О. Євтушенка, А. Коршуна, П. Каблук, П. Костенка, М. Лашкіної, О. Овчаренко, О. Овсяннікової, І. Підкуркової, М. Руденка, О. Сердюка, Н. Торхової та ін.

Мета статті полягає в комплексному аналізі інформаційної взаємодії під час адміністративно-правового забезпечення інформаційної діяльності судів загальної юрисдикції.

Виклад основного матеріалу. В основі інформаційної взаємодії судів загальної юрисдикції лежить обмін інформацією, який може реалізовуватися як безпосередньо (без посередників), так і через використання проміжних ланок у вигляді баз даних. У першому випадку ми маємо справу з класичною прямою інформаційною взаємодією, при якій обмін здійснюється безпосередньо між структурними підрозділами судів або між судами та зовнішніми учасниками (суб'єктами) інформаційного обміну. У другому випадку інформаційна взаємодія є опосередкованою, оскільки суб'єкти не вступають у безпосередній контакт, а отримують інформацію з накопичених інфор-

маційних масивів – електронних баз даних. У такому випадку взаємодія відбудеться лише тоді, коли суди звертаються до даних, попередньо розміщених іншими суб'єктами взаємодії в централізованих або локальних інформаційних системах та мережах (наприклад, в Єдиній судовій інформаційно-телекомунікаційній системі). Даний спосіб взаємодії дозволяє забезпечити більшу структурованість і системність інформаційних потоків, підвищити ефективність роботи судових органів, мінімізувати витрати часу на пошук, збирання, обробку, накопичення, систематизацію, оцінювання, зберігання, перерозподіл та використання інформації.

Суттєвою характеристикою інформаційної взаємодії в ході адміністративно-правового забезпечення інформаційної діяльності судів загальної юрисдикції є саме системний обмін інформацією, що має цінність для реалізації повноважень і завдань взаємодіючих суб'єктів. У цьому контексті ключове значення має якісна та своєчасна інформація, здатна забезпечити обґрунтованість і законність судових рішень, а також ефективну організацію діяльності судів.

Джерела інформації, залученої до інформаційної взаємодії, можуть бути як внутрішніми, так і зовнішніми по відношенню до судової системи України. Внутрішньосистемні джерела представлені переважно структурними підрозділами самих судів загальної юрисдикції (канцелярія, архіви, аналітичні та інформаційно-технічні відділи, секретаріати, судова адміністрація тощо). Ці підрозділи забезпечують всю сукупність інформаційних процесів, спрямованих на роботу з інформацією всередині судової установи, формують бази даних, здійснюють аналітичну підтримку судової діяльності тощо. До зовнішньосистемних джерел належать ті суб'єкти інформаційної взаємодії, які не входять до складу судової системи, але здійснюють обмін інформацією з судами. У першу чергу це органи виконавчої влади та правоохоронні органи. Також до них відносяться адвокати, адвокатські об'єднання, нотаріуси та інші учасники процесу, які надають судам інформацію, необхідну для належного здійснення правосуддя.

Інформаційна взаємодія під час адміністративно-правового забезпечення інформаційної діяльності судів загальної юрисдикції є складним і багаторівневим процесом, неможливим без взаємного усвідомлення суб'єктами взаємодії сутності вирішуваних питань, а також наявності згоди щодо предмета спільних зусиль, використовуваних процедур і очікуваних результатів співпраці. Слід особливо підкреслити, що саме взаєморозуміння, узгодженість позицій і довіра між учасниками інформаційного обміну є фундаментальними передумовами досягнення позитивних і стійких результатів взаємодії.

Саме поняття «взаємодія» тісно пов'язане з поняттям «структура» і виступає в якості потужного інтеграційного фактора, що об'єднує окремі елементи судової системи і зовнішніх суб'єктів в єдину і функціонально організовану цілісність. У ході такої взаємодії проявляється ефект синергізму, коли спільні дії безлічі суб'єктів призводять до якісно нового результату, що значно перевищує можливості кожного з них окремо. Іншими словами, об'єднання зусиль декількох суб'єктів або якісна трансформація відносин між підрозділами призводить до формування нової структури або вдосконалення існуючих механізмів, здатних набагато ефективніше вирішувати покладені на них завдання.

Необхідність взаємодії, як правило, виникає тоді, коли окремий суб'єкт або структурний підрозділ самостійно не може забезпечити досягнення поставлених цілей через брак власних ресурсів, інформації або компетенцій. Стосовно адміністративно-правового забезпечення інформаційної діяльності судів загальної юрисдикції, така взаємодія передбачає взаємний обмін інформацією, спрямованою на заповнення інформаційного дефіциту, що виник у процесі належного здійснення судами загальної юрисдикції своїх повноважень. В результаті такого інформаційного обміну судові інстанції отримують можливість оперативно заповнювати інформаційні прогалини, забезпечуючи тим самим необхідні умови для повноцінного і якісного відправлення правосуддя. Крім заповнення нестачі інформації, інформаційна взаємодія також сприяє підвищенню узгодженості дій між різними підрозділами та установами, зміцненню міжструктурних зв'язків, формуванню єдиного правового та організаційного простору. Ефективність взаємодії істотно залежить від наявності чітких адміністративно-правових механізмів, що регламентують порядок обміну інформацією, правил її захисту та використання, а також вимог до технічних і програмних засобів інформаційного забезпечення. Відповідно, ключовими факторами успіху стають узгодженість правового регулювання, наявність єдиних стандартів і процедур, і, нарешті, готовність суб'єктів взаємодії дотримуватися спільно розроблених правил і протоколів.

Залежно від характеру поставлених завдань, кількості та складу учасників, рівня та спрямованості взаємодії можна виділити такі її види, як зовнішня та внутрішня, горизонтальна та вер-

тикальна, постійна та тимчасова тощо. Що стосується форм, то в профільній літературі до них відносять: взаємне інформування, спільне планування заходів, проведення спільних дій, обмін силами і засобами, надання взаємної допомоги, обмін досвідом роботи та іншими ресурсами. Аналіз показує, що взаємодія загалом сприймається як організована і узгоджена спільна діяльність декількох суб'єктів, спрямована на досягнення єдиної мети. Однак стосовно адміністративно-правового забезпечення інформаційної діяльності судів загальної юрисдикції інформаційна взаємодія набуває особливого значення і специфіки. Разом з тим інформаційна взаємодія, безсумнівно, зберігає риси і закономірності будь-якої спільної діяльності, оскільки передбачає узгодження цілей і завдань, використання єдиних стандартів і процедур, наявність довіри між суб'єктами і взаєморозуміння щодо змісту взаємодії.

Варто особливо відзначити, що інформаційна взаємодія під час адміністративно-правового забезпечення інформаційної діяльності судів загальної юрисдикції має свою специфіку і відіграє досить важливу роль в організації діяльності судових інстанцій. Застосування тих чи інших форм взаємодії обумовлено специфікою суб'єктів, залучених до інформаційного процесу, наявністю у них необхідних сил і засобів, технічних та організаційних ресурсів, а також характером і масштабом завдань, що стоять перед ними. У зв'язку з цим абсолютно виправданим є твердження про те, що інформаційна взаємодія під час адміністративно-правового забезпечення інформаційної діяльності судів загальної юрисдикції повинна бути спрямована на досягнення комплексних цілей, серед яких особливо виділяється: всебічне зміцнення законності й правопорядку; запобігання злочинам та іншим правопорушенням; охорона від будь-яких посягань закріплених у Конституції України основних засад суспільного ладу, його політичної та економічної систем, соціально-економічних, політичних та особистих прав і свобод громадян, проголошених і гарантованих Конституцією та законами України, прав і законних інтересів підприємств, установ, організацій, громадських об'єднань; виховання громадян у дусі точного й неухильного виконання Конституції та законів України, додержання дисципліни праці, чесного ставлення до державного і громадського обов'язку, поваги до прав, честі й гідності громадян; виправлення й перевиховання осіб, які порушили закон [2, с. 337]. У контексті інформаційної взаємодії судів загальної юрисдикції саме обмін актуальною, перевіреною та структурованою інформацією забезпечує можливість своєчасно та якісно приймати судові (процесуальні) та управлінські рішення, уникати помилок, адекватно реагувати на виклики та загрози, що постають перед судовою системою. Водночас форми такої взаємодії варіюються від простого обміну інформацією до спільного створення інтегрованих баз даних та аналітичних комплексів із застосуванням технологій штучного інтелекту. Подібна комплексна та інтелектуально насичена взаємодія сприяє зростанню ефективності судової системи, її відкритості, прозорості, доступності та суспільної довіри.

Інформаційну взаємодію під час адміністративно-правового забезпечення інформаційної діяльності судів загальної юрисдикції слід диференціювати на два типи. Перший тип взаємодії здійснюється з використанням відповідних інформаційних баз даних, які суб'єкти взаємодії поповнюють і користуються інтегрованою інформацією в міру необхідності. Другий тип інформаційної взаємодії в судах загальної юрисдикції здійснюється за допомогою видання суб'єктами взаємодії адміністративно-правових актів. Прикладом реалізації першого типу інформаційної взаємодії є функціонування централізованих баз даних, що забезпечують постійний і регульований обмін інформацією між різними суб'єктами взаємодії. Зокрема, в межах Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи акумулюється і структурується інформація, отримана в ході процесуальної, організаційної та аналітичної діяльності судів загальної юрисдикції. Доступ до цієї системи мають судді, співробітники апарату суду, учасники судових процесів, а також окремі державні органи, що дозволяє їм оперативно отримувати відомості, необхідні для прийняття обґрунтованих управлінських і процесуальних рішень. Так, у відповідних інформаційних масивах містяться дані:

- про призначені та розглянуті судові провадження;
- про рух матеріалів у межах адміністративного, кримінального та цивільного судочинства;
- про сторони провадження, їх статус та процесуальні дії;
- про прийняті рішення та судові акти;
- про інші ключові параметри роботи судів.

Інформаційні системи також містять відомості, що стосуються організації роботи судів загальної юрисдикції, кадрового складу, завантаженості суддів, статистичних показників діяльності судів загальної юрисдикції тощо. Ці дані не тільки забезпечують можливість прозорого управління судовою системою України, але й використовуються з метою внутрішнього контролю, аналізу ефективності судової діяльності.

Поповнення та функціонування централізованих баз даних регламентується відповідними правовими актами, зокрема Законом України «Про судоустрій і статус суддів», процесуальними кодексами та підзаконними актами, що визначають порядок функціонування ЄСІТС, ведення обліку судових справ, надання процесуальних документів в електронній формі тощо. У судовій системі регламентація інформаційної взаємодії охоплює як обов'язкове формування централізованих інформаційних баз даних, так і ситуації, коли подібні бази не створюються, а взаємодія здійснюється іншими способами. Адміністративно-правове забезпечення в цьому контексті визначає правовий режим функціонування інформаційних ресурсів, встановлює вимоги до технічного оснащення судів, регламентує різні аспекти пошуку, збирання, обробки, накопичення, систематизації, оцінювання, зберігання, перерозподілу та використання інформації, що використовується в судовій діяльності. Наприклад, окремі напрямки інформаційної діяльності судів загальної юрисдикції, зокрема ведення електронного обліку процесуальних документів, забезпечення доступу до електронних матеріалів проваджень тощо, допускають автоматизацію з використанням сертифікованих інформаційно-комунікаційних технологій. Однак повноцінна реалізація такого підходу можлива тільки за наявності відповідного технічного оснащення, надійних засобів архівування, захисту інформації та контролю доступу.

Наразі в системі судів загальної юрисдикції спостерігається істотна неоднорідність у рівні технічної та організаційної готовності до використання автоматизованих інформаційних систем. Одні судові інстанції (Верховний Суд, апеляційні суди) мають сучасну цифрову інфраструктуру, налагоджені канали інформаційного обміну, кваліфікованим персоналом і повним доступом до електронних реєстрів, тоді як інші (місцеві суди) змушені працювати в умовах обмежених технічних і кадрових ресурсів, що значно ускладнює повноцінне впровадження цифрових рішень для оптимізації управлінських та судових процесів.

Сформована диспропорція призводить до фрагментарного і несистемного використання централізованих інформаційних систем в рамках першого типу інформаційної взаємодії. Реалізація адміністративно-правового забезпечення інформаційної діяльності судів в таких умовах не дозволяє досягти належного рівня прозорості, оперативності та узгодженості в роботі органів судової влади. У результаті складається ситуація, при якій різні судові інстанції функціонують в умовах нерівного доступу до єдиних інформаційних ресурсів, що, зі свого боку, негативно позначається на ефективності правосуддя, ускладнює взаємодію між учасниками процесу і знижує загальний рівень довіри до судової системи. Загалом на сьогодні існує об'єктивна необхідність у системній і планомірній роботі, спрямованій на уніфікацію і стандартизацію організаційних умов, за яких інформаційна взаємодія може здійснюватися повноцінно і безперешкодно в усіх судах загальної юрисдикції, незалежно від місця суду в системі судоустрою чи його територіального розташування. Тільки при дотриманні цих умов можна говорити про комплексну реалізацію першого типу інформаційної взаємодії як фундаменту цифрової трансформації судової влади.

Інформаційна взаємодія відіграє надзвичайно важливу роль в організації адміністративно-правового забезпечення інформаційної діяльності судів загальної юрисдикції, оскільки від ефективності та якості цієї взаємодії безпосередньо залежить досягнення цілей правосуддя. Значення інформаційної взаємодії проявляється відразу в декількох ключових аспектах.

По-перше, правильно організована інформаційна діяльність дозволяє здійснювати прогнозування можливих правових та організаційних наслідків у сфері інформаційної взаємодії. Завдяки наявності постійного і системного обміну інформацією між структурними підрозділами судів і зовнішніми суб'єктами взаємодії, з'являється можливість завчасно виявляти потенційні ризики і проблемні аспекти інформаційного забезпечення, оперативно усувати недоліки, запобігати можливим збоям у роботі судової системи.

По-друге, інформаційна взаємодія набуває обов'язкового характеру в силу імперативності та нормативної визначеності адміністративно-правових актів, які регламентують порядок і процедури інформаційного обміну. Саме наявність чітких адміністративно-правових регламентів і норм забезпечує не тільки однаковість підходів до організації інформаційної діяльності, а й встанов-

лює юридичну відповідальність суб'єктів за недотримання встановлених вимог, що дисциплінує учасників інформаційної взаємодії та гарантує її стабільність і передбачуваність.

По-третє, важливим результатом інформаційної взаємодії є постійне і системне поповнення інформаційних баз даних, призначених для виконання управлінської та процесуальної діяльності. Предметність і регулярність такого поповнення забезпечує високий ступінь точності, актуальності та повноти інформації. Це, зі свого боку, створює основу для застосування спеціалізованих інформаційно-аналітичних програмних продуктів, які дозволяють на якісно новому рівні здійснювати аналіз одержуваної інформації. Сучасні програмні комплекси на основі інтелектуального аналізу великих масивів інформації дають можливість оперативно оцінювати факти, виявляти закономірності, прогнозувати зміни в судовому навантаженні, своєчасно виявляти недоліки в судовій практиці, як в окремих випадках, так і в їх сукупності.

Однак зазначені переваги та результати інформаційної взаємодії в судах загальної юрисдикції можуть бути досягнуті виключно за умови видання (прийняття) відповідних адміністративно-правових актів, які встановлюватимуть обов'язкові правила, регламенти та вимоги до порядку інформаційного обміну, доступу до баз даних, захисту інформації тощо. Таким робом, адміністративно-правове регулювання стає невід'ємною умовою організації інформаційної діяльності судів загальної юрисдикції, що дозволяє максимально використовувати весь потенціал сучасних інформаційних технологій для підвищення ефективності судової діяльності.

Раніше ми зазначили, що другий тип інформаційної взаємодії в судах загальної юрисдикції здійснюється за допомогою видання відповідних адміністративно-правових актів. У профільній літературі справедливо відзначається, що такі акти є результатом узгодженої нормотворчої діяльності декількох органів державної влади, до компетенції яких входять різні, але взаємопов'язані аспекти регулювання одного і того ж сегмента суспільних відносин. Спільний акт не передбачає наявності у органів загальної компетенції, проте він дозволяє забезпечити цілісне і узгоджене правове регулювання в тих сферах, де реалізація публічних функцій вимагає координації зусиль між різними суб'єктами.

У контексті інформаційної взаємодії судів загальної юрисдикції це особливо актуально. Ефективне функціонування таких систем, як Єдина судова інформаційно-телекомунікаційна система, вимагає постійної синхронізації норм і процедур між судами, Міністерством юстиції України, Державною судовою адміністрацією України, а також іншими органами, які мають доступ до судових інформаційних систем або взаємодіють з ними. У цих умовах саме спільні правові акти можуть служити інструментом узгодження технічних стандартів, порядку інформаційного обміну, алгоритмів взаємодії, статусу користувачів систем, а також механізмів контролю та відповідальності. Видання подібних актів дозволяє усунути фрагментарність у правовому регулюванні, забезпечити юридичну визначеність усіх сторін інформаційної взаємодії та запобігти конфліктам між органами в частині реалізації їх інформаційних повноважень. Якщо ж адміністративно-правове регулювання буде здійснюватися розрізнено і без належного врахування зовнішньоорганізаційного характеру взаємодії, це може призвести до правових прогалин, зниження ефективності роботи судів загальної юрисдикції.

Необхідно відзначити, що створення ЄСІТС є визначальним напрямом інформатизації всієї судової системи України. Саме в межах розгортання цієї системи продовжують формуватися ключові інфраструктурні компоненти цифрового середовища правосуддя, впроваджуються базові технічні стандарти, організаційно-технологічні регламенти, а також порядок інформаційного обміну між судами, учасниками процесу та іншими органами державної влади. Таким чином, ЄСІТС залишається на сьогодні платформою на основі якої здійснюється комплексна інформаційна діяльність судів загальної юрисдикції. Однак модулі «Електронний суд» та «Електронний кабінет», які забезпечують комунікацію учасників процесів та їх представників із судом через електронний кабінет, все ще є дуже недосконалими та не орієнтованими на споживача. Так, користувачі програми скаржаться на незручний дизайн, численні «баги» (постійні проблеми з входом у кабінет, «зникнення» справ із кабінету, відсутність важливої інформації щодо відправлених документів чи статусу справи з незрозумілих причин). Численні технічні проблеми та збої виникають і під час проведення відеоконференцій. Програма орієнтована на правників, а не на пересічних людей. Наприклад, «Електронний кабінет» містить понад 3 тис. шаблонів документів, але розібратися в тому, який саме шаблон вибрати і як його заповнити, може лише фахівець у галузі права. Україна не створювала спеціальних правил для онлайн-судочинства; наш процес лишається складним і

орієнтованим на юристів. Сторона, яка самостійно вирішує взяти участь у такому процесі без адвоката (офлайн чи онлайн), заздалегідь опиняється у програвшій ситуації. «Електронний кабінет» для судді взагалі є суто інформаційним. Можна подивитися дистанційно матеріали справ, де суддя є доповідачем або членом колегії, але суддя не може завантажити документ через свій електронний кабінет та підписати його ЕЦП, а також відправити документ сторонам. Це можна зробити лише на робочому місці, адже судді продовжують працювати у своїх морально та технічно застарілих локальних системах діловодства, які не є частиною ЄСІТС, і лише отримують та відправляють документи через електронний суд (який інтегрований із програмами діловодства) [3]. Ба більше, аналіз чинного законодавства показує, що незважаючи на фундаментальне значення ЄСІТС, її правове регулювання залишається недостатньо чітким, що створює значні правові прогалини в адміністративно-правовому забезпеченні інформаційної взаємодії, знижує прозорість і юридичну визначеність при доступі до даних, а також обмежує можливості цифрового трансформаційного розвитку судової влади. ЄСІТС за своєю суттю об'єднує в собі ознаки як інформаційної системи, так і інформаційно-телекомунікаційної мережі. За відсутності чітко сформульованих і деталізованих правових норм, які б охоплювали всі складові елементи інформаційної системи – від автоматизованих робочих місць працівників суду до захищених каналів зв'язку та аналітичних інструментів – повноцінне впровадження інформаційної взаємодії під час адміністративно-правового забезпечення інформаційної діяльності судів загальної юрисдикції буде істотно ускладнене та здійснюватиметься фрагментарно.

Однією з ключових умов ефективної організації інформаційної взаємодії в системі адміністративно-правового забезпечення діяльності судів загальної юрисдикції є чіткий розподіл ролей і повноважень між суб'єктами взаємодії. У зв'язку з цим обґрунтованим видається введення в нормативно-правове поле спеціального інституту – «організатора взаємодії», тобто суб'єкта, наділеного додатковими координаційними повноваженнями по відношенню до інших учасників інформаційного обміну. Такі повноваження набувають актуальності виключно в умовах, коли взаємодія необхідна для запобігання негативним наслідкам або усунення правових і організаційних прогалин, тобто при виникненні обставин, що спонукають суб'єктів до активного інформаційного обміну.

Призначення організатора взаємодії має відбуватися не довільно, а на основі прямого закріплення в правових актах, що регулюють відносини у сфері інформаційної взаємодії, а також у статусних правових документах, що визначають місце і функції відповідного суб'єкта в системі державної влади. Така правова конструкція дозволить перетворити інформаційну взаємодію з декларативної норми в обов'язкову, виконувану адміністративно-правову модель. Для цього норми адміністративного права, що регулюють взаємодію, повинні бути чіткими і змістовно насиченими. Вони повинні принаймні:

- визначати суб'єктів взаємодії, їх правовий статус і повноваження;
- встановлювати предмет (об'єкт) взаємодії, тобто ту сферу або групу завдань, з приводу яких відбувається інформаційний обмін;
- регламентувати порядок, процедури та алгоритми взаємодії;
- встановлювати конкретні форми інформаційної взаємодії (прямий обмін, доступ до баз даних, спільні звіти тощо);
- визначати механізми обміну інформацією про стан об'єкта взаємодії;
- встановлювати терміни та періодичність спільних заходів;
- розмежовувати компетенції, вказавши межі повноважень кожного учасника тощо.

Одним з ключових напрямків розвитку інформаційної взаємодії під час адміністративно-правового забезпечення інформаційної діяльності судів загальної юрисдикції є створення інфраструктури єдиного інформаційного простору, здатного забезпечити як внутрішню взаємодію в межах судової системи, так і зовнішню – із органами виконавчої влади та місцевого самоврядування, правоохоронними органами тощо. Такий простір повинен базуватися на принципах сумісності інформаційних систем, уніфікації технічних протоколів і відкритого, але регламентованого доступу до масивів даних. Формування єдиного інформаційного простору вимагає об'єднання існуючих розрізнених інформаційних масивів, їх системної інтеграції та логічної структуризації. Такий підхід дозволить забезпечити безперервний доступ до інформації, необхідної для реалізації управлінської та судової (процесуальної) діяльності судів, і одночасно створить умови для взаємного інформаційного забезпечення всіх суб'єктів взаємодії. Доступ до інформації повинен бути

диференційованим і заснованим на статусі суб'єкта – тільки за такої умови можливе дотримання балансу між відкритістю правосуддя і захистом конфіденційних даних.

Однак повноцінний і життєздатний єдиний інформаційний простір не може виникати стихійно або мимовільно. Його створення повинно мати цілеспрямований, стратегічно вивірений характер, ґрунтуватися на пріоритетах розвитку судової влади в Україні, враховувати напрями судової реформи, цифрової трансформації публічного управління, а також виклики сучасного інформаційного середовища. У зв'язку з цим неминучими виглядають подальша централізація інформаційного простору та диджиталізація українського правосуддя в якості довгострокової національної політики.

Проведений аналіз процесу інформаційної взаємодії судів загальної юрисдикції дозволяє констатувати наявність ряду системних проблем, серед яких особливо актуальним залишається завдання інтеграції розрізнених інформаційних систем і баз даних. На практиці в межах єдиної судової системи продовжують функціонувати інформаційні ресурси, створені на різних технологічних платформах, що використовують несумісні програмні продукти та апаратно-програмні комплекси. Такий стан справ істотно ускладнює реалізацію повноцінного інформаційного обміну між судами загальної юрисдикції, послаблює внутрішньоорганізаційну взаємодію, дестабілізує інформаційні потоки та знижує ефективність судового адміністрування. До того ж вона є джерелом великої кількості інформаційних ризиків [4]. Для усунення цієї різноманітності інформаційних рішень потрібно прийняття цілеспрямованих адміністративно-правових актів, спрямованих на уніфікацію інформаційного простору судових органів. Такі правові акти повинні забезпечити перехід до єдиних програмних стандартів, регламентувати принципи сумісності інформаційних систем, визначити критерії інформаційної безпеки та встановити обов'язкові технічні параметри для функціонування та обміну даними між різними ланками судової системи України. Праворегуючий вплив повинен бути орієнтований на системне усунення технологічної фрагментації та створення єдиного цифрового середовища правосуддя.

Особливого значення набуває розвиток зовнішньоорганізаційної інформаційної взаємодії, яка передбачає обмін даними між судами загальної юрисдикції та зовнішніми суб'єктами. У цьому контексті адміністративно-правове забезпечення інформаційної діяльності судів загальної юрисдикції має вибудовуватися у тісному взаємозв'язку з державними стратегіями цифрового розвитку: Стратегією цифрового розвитку інноваційної діяльності України на період до 2030 року, схваленої Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 31.12.2024 р. № 1351-р [5], Концепцією розвитку електронного урядування в Україні, схваленої Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 20.09.2017 р. № 649-р [6] та іншими стратегічними документами, які визначають цифрову трансформацію державного управління в контексті концепції «Good Governance». Наведені документи закладають вектор розвитку інформаційно-комунікаційних технологій і формують інституційні передумови для цифровізації судів загальної юрисдикції. У зв'язку з цим адміністративно-правова система, що регулює інформаційну діяльність судів, повинна адаптуватися до зазначених тенденцій та інтегрувати принципи цифрового управління у сферу правосуддя. Ця обставина передбачає не тільки модернізацію IT-інфраструктури, а й перехід до нових форм організаційної діяльності – таких, як запровадження повноцінного електронного судочинства (онлайн-суду), що має забезпечити доступність, оперативність та прозорість судочинства в умовах подальшого розвитку цифрового суспільства в Україні [7].

Процес формування стійкої системи адміністративно-правового забезпечення інформаційної діяльності судів загальної юрисдикції нерозривно пов'язаний з організацією як внутрішньоорганізаційної, так і зовнішньоорганізаційної інформаційної взаємодії. Ефективне виконання судовими органами своїх функцій в умовах цифрової трансформації неможливе без чітко вибудованої системи обміну даними між внутрішніми структурними підрозділами судів, а також між судами та іншими органами державної влади – включаючи органи виконавчої влади та правоохоронні органи. У цих умовах ключове значення набуває не тільки правове, а й організаційно-технологічне забезпечення процесів інформаційного обміну. Необхідним кроком є інтеграція всіх розрізнених компонентів інформаційного простору судів в єдину, взаємопов'язану систему, здатну забезпечити циркуляцію релевантних даних в режимі реального часу. Одним із пріоритетних напрямків залишається подальше централізоване розміщення ключових інформаційних ресурсів в межах єдиної електронної платформи (зокрема, ЄСІТС), що дозволить не тільки впорядкувати та оптимізувати пошук, збирання, обробку, накопичення, систематизацію, оцінювання, зберігання,

перерозподіл та використання інформації, а й створити ефективну архітектуру інформаційного простору судової системи.

На рівні зовнішньоорганізаційної інформаційної взаємодії найважливішим напрямком розвитку стає поступова інтеграція судових органів в єдину систему електронного державного управління – з можливістю обміну даними в автоматизованому режимі, а також реалізацією окремих функцій через цифрові сервіси. Подібні перетворення вимагають як нормативного супроводу, так і технічної підготовки. Водночас варто акцентувати увагу, що основна проблема низького технічного оснащення стосується місцевих органів державної влади. Якщо на місцевому рівні будуть як і раніше працювати тільки з паперовими документами, то втрачається весь сенс інтеграції судів загальної юрисдикції в єдину систему електронного державного управління.

Що стосується внутрішньоорганізаційної інформаційної взаємодії, то забезпечення інформаційної діяльності судів загальної юрисдикції має ґрунтуватися на принципах комплексності, інтелектуальної інтеграції та оперативності. Сучасна інформаційна система повинна забезпечувати не тільки базові інформаційні процеси, а й просунуті, засновані на використанні штучного інтелекту. Вважаємо, що використання штучного інтелекту сприятиме підвищенню ефективності інформаційної взаємодії в системі судів загальної юрисдикції, а також оптимізації адміністративно-правового забезпечення їх діяльності. Впровадження ШІ-технологій дозволить автоматизувати рутинні процеси обробки судової інформації, прискорити документообіг, підвищити точність аналізу великих масивів даних і спростити доступ до судових рішень, як для учасників процесу, так і для органів суддівського адміністрування. Ба більше, застосування алгоритмів машинного навчання може сприяти розробці аналітичних моделей прогнозування процесуального навантаження на суди, виявлення типових помилок у судових рішеннях, а також покращенню внутрішнього управління в межах судової системи. Стрімке впровадження штучного інтелекту в суди ставить перед державою та правничою спільнотою важливе завдання: розробити чіткі правила гри. Потрібне правове регулювання, яке визначить рамки використання ШІ, аби гарантувати дотримання прав громадян і основоположних принципів правосуддя. Необхідно класифікувати завдання, дозволені для автоматизації. Можна законом або підзаконними актами закріпити, що рішення про винуватість чи визначення покарання не може ухвалювати автономно ШІ – обов'язкова участь живого судді. Натомість допоміжні функції (аналіз доказів, підготовка проекту рішення, рекомендації щодо міри запобіжного заходу) можуть виконувати програми за умов контролю. Такий підхід відповідає принципу, який уже обговорюється у світі: «людина має залишатися в центрі» при використанні ШІ у сфері правосуддя [8]. Подальший розвиток внутрішньоорганізаційної інформаційної взаємодії в судах загальної юрисдикції повинен відбуватися з урахуванням балансу між технологічним прогресом і правовою визначеністю. Впровадження ШІ-технологій вимагає не тільки технічної модернізації, а й формування нового адміністративно-правового режиму, який забезпечуватиме як ефективність, так і відповідальність у сфері використання штучного інтелекту в судовій діяльності.

Висновки. Підводячи підсумок усьому вищевикладеному, слід зазначити, що інформаційна взаємодія є не лише умовою стабільного функціонування судової системи, але й важливим чинником її модернізації в умовах цифрової трансформації публічного управління та правосуддя. Ефективна організація інформаційної взаємодії в межах адміністративно-правового забезпечення інформаційної діяльності судів загальної юрисдикції створює підґрунтя для забезпечення відкритості, доступності, оперативності та аналітичної спроможності судочинства, що, зі свого боку, сприяє підвищенню рівня довіри громадян до судової влади.

Інформаційна взаємодія, реалізована на основі чітких адміністративно-правових механізмів, виступає не лише техніко-організаційним інструментом, але й повноцінним механізмом реалізації державної правової політики у сфері охорони прав і свобод громадян, зміцнення законності, правопорядку та правової державності. Вона повинна бути інтегрована в загальну стратегію цифровізації, узгоджена з національними програмами розвитку інформаційного суспільства загалом, так і електронного урядування зокрема.

Для ефективної реалізації інформаційної взаємодії під час адміністративно-правового забезпечення інформаційної діяльності судів загальної юрисдикції необхідно формування стійких і нормативно врегульованих адміністративно-правових режимів як внутрішньоорганізаційного, так і зовнішньоорганізаційного інформаційного забезпечення. Такі режими повинні включати комплекс правових, організаційних, технічних, технологічних, програмних та інших гарантій, спрямо-

ваних на забезпечення стабільного та безпечного функціонування інформаційної інфраструктури судів. Особливого значення набуває впровадження в систему інформаційного забезпечення судів сучасних цифрових і комунікаційних технологій, адаптованих до потреб судів загальної юрисдикції та інших державних органів у контексті виконання покладених на них завдань і функцій. Тільки при дотриманні цих умов можливе створення по-справжньому ефективного, інтегрованого та прозорого механізму інформаційної взаємодії, що відповідає принципам демократичного судочинства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Дяковський О.С. Основні засади та принципи протидії дезінформації. *Юридичний вісник*, 2024. № 4. С. 30–36.
2. Соломонюк О.Я. Правосуддя як інструмент правового виховання. *Матеріали науково-теоретичної конференції «Актуальні питання правового та патріотичного виховання здобувачів вищої освіти ЗВО зі специфічними умовами навчання в умовах воєнного стану» (Київ, 19 травня 2022 року)*. К., 2022. С. 337–340.
3. Кібенко О. Майбутнє онлайн-судів в Україні: оцифровування наявних процесів чи цифрова трансформація правосуддя? URL: <https://supreme.court.gov.ua/supreme/pres-centr/zmi/1397565/> (дата звернення: 02.08.2025).
4. Ковалів М.В., Литвин Н.А., Подоляка А.М., Шопіна І.М. Інформаційна безпека взаємодії суб'єктів демократичного цивільного контролю за діяльністю Міністерства оборони України. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука»*. Серія: «Юридичні науки», 2022. № 12 (58). С. 34–39.
5. Стратегія цифрового розвитку інноваційної діяльності України на період до 2030 року, схвалена Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 31.12.2024 р. № 1351-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1351-2024-%D1%80#Text> (дата звернення: 02.08.2025).
6. Концепція розвитку електронного урядування в Україні, схвалена Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 20.09.2017 р. № 649-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/649-2017-%D1%80#Text> (дата звернення: 02.08.2025).
7. Литвин Н.А., Ярош А.О. Особливості надання доказів у електронному судочинстві. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука»*. Серія: «Юридичні науки», 2024. № 3. С. 11–16.
8. Гнатенко О. Штучний інтелект у правосудді: ефективність, ризики та неминучість. URL: <https://pravda.com.ua/power/shtuchniy-intelekt-u-pravosuddi-efektivnist-riziki-ta-neminuchist-805414/> (дата звернення: 02.08.2025).